

Een geur van Christus

Gereformeerde school zijn in de naam van Jezus

Jos Douma

(Uit: De Reformatie, 5 maart 2005, jaargang 80, nummer 22)

Inleiding

In het gereformeerde (basis)onderwijs is een bezinningsproces gaande rond deze vraag: 'Wat is het eigene van de gereformeerde identiteit van onze scholen?' Decennialang is dit eigene verwoord vanuit de begrippen verbond, doop en kerk. Vandaag de dag blijkt het denken vanuit deze begrippen velen niet meer aan te spreken. Daar zijn drie redenen voor aan te geven:

- ze worden door velen als abstraherend ervaren: 'het' verbond, 'de' doop en 'de' kerk (hoewel deze begrippen wel degelijk betrekking hebben op een warme, existentiële en bijbelse werkelijkheid);
- voor veel niet-gereformeerde ouders die hun kinderen op de gereformeerde scholen brengen, blijkt dit ook een niet-herkenbaar kader te zijn;
- de vraag laat zich stellen of deze drie begrippen (bijbels en theologisch gezien) wel zó centraal behoren te staan.

Spirituele identiteit

Bij het nadenken over de identiteit van de gereformeerde scholen is het van belang om een onderscheid te maken tussen enerzijds de juridische identiteit en de spirituele identiteit. De juridische identiteit heeft te maken met de reden waarom het gereformeerd onderwijs als bijzonder, zich onderscheidend onderwijs kan worden aangemerkt. Op dit niveau spelen de gereformeerde belijdenisgeschriften een cruciale rol: deze vormen de basis voor het anders-zijn van het gereformeerde onderwijs ten opzichte van het christelijke onderwijs. Deze juridische identiteit speelt een belangrijke rol bij het toelatingsbeleid van het gereformeerde onderwijs.

De spirituele identiteit is de identiteit waardoor de school zich in haar dagelijkse reilen en zeilen kenmerkt. Welke sfeer ademt de school? Wat zijn belangrijke waarden voor de school? Hoe wordt er concreet vorm gegeven aan het bijbelonderwijs en met welk doel wordt dat gegeven? Hoe kijken leerkrachten aan tegen de kinderen? Al dergelijke vragen kunnen een antwoord krijgen binnen het kader van een helder geformuleerde spirituele identiteit.

Christus centraal

Voor het opnieuw doordenken en formuleren van de gereformeerde identiteit zal ik mijn insteek nemen bij een bijbelse metafoor: een geur van Christus. Ik zie deze metafoor als een kristallisatiepunt, een centrale gedachte voor het nadenken. Het is een beeld dat ook veel mogelijkheden biedt om heel dicht op de praktijk na te denken over de dagelijkse vormgeving en beleving van de identiteit op school en in het klaslokaal.

Een essentiële vooronderstelling van dit verhaal is deze: het meest cruciale van de gereformeerde identiteit is dat Jezus Christus centraal staat. Dat is een oer-reformatorisch gegeven. De bekende drie sola's (sola scriptura, sola gratia en sola fide) worden namelijk gedragen en gekleurd door het solus Christus: Christus alleen! Het is niet denkbeeldig om te vooronderstellen dat in de afgelopen decennia de gereformeerde identiteit in de beleving van velen op een eenzijdige manier is gaan samenvallen met datgene waarin we ons onderscheidden van andere christenen: een specifieke kijk op en een sterke accentuering

van verbond, doop en kerk. Maar gereformeerd zijn betekent altijd allereerst: christen zijn, in gemeenschap met Christus leven, en in die gemeenschap alles ontvangen wat God ons belooft. Zondag 1 van de Heidelbergse Catechismus legt daarvan een welsprekend getuigenis af. Onze geloofsgesprekken zouden zich hier (weer) veel meer opmoeten concentreren: Wie is Jezus Christus voor ons? Deze prachtige geloofswerkelijkheid van het kennen van Christus kan zeker ook besproken en beleden worden met behulp van de bijbelse woorden verbond, doop en kerk, maar deze nemen ten opzichte van de Persoon en het werk van de Here Jezus Christus een 'secundaire' plaats in, waarmee ik bedoel: ze kunnen alleen werkelijk begrepen en beleefd worden vanuit Jezus Christus.

Niet onbelangrijk

Nu haast ik mij om duidelijk te maken dat het me er niet om gaat te stellen dat verbond, doop en kerk onbelangrijke zaken zijn, die in een hernieuwde formulering van de gereformeerde identiteit geen enkele rol meer zouden moeten spelen. Mij gaat het erom dat we onze start niet langer nemen in deze drie begrippen, maar bij Jezus Christus zelf. Door Hem heen gaan ook de werkelijkheden van verbond, doop en kerk opnieuw voor ons open.

Verbond | Verbond betekent allereerst dat God eeuwig opnieuw met ons begint. Hij neemt het initiatief en houdt het initiatief. Verbond betekent dat God er naar verlangt om in verbondenheid met mensen te leven: God is een God van mensen! Verbond betekent dat we God kennen als een God van verbondenheid: in Zichzelf is Hij een en al gemeenschap, Vader, Zoon en heilige Geest. Deze eeuwige God van verbondenheid sluit een eeuwigdurend verbond met de gelovigen en hun kinderen. Dit verbond gaat in zijn volle diepte open in Jezus Christus. Sterker nog: Christus is de middelaar van een *beter* en *nieuw* verbond (Hebreeën 8:6 en 9:15). Dit verbond leren we kennen door de Geest (2 Korintiërs 3:6-8). De kern van dit verbond is het kennen van God als onze liefdevolle en trouwe Vader (Galaten 4:6-7), de persoonlijke verbondenheid met Jezus Christus (Johannes 15:1-8) en het zich laten leiden door de Geest (Romeinen 8:15-16).

Doop | De doop is een teken en zegel van Gods beloften die in Jezus Christus Ja en Amen zijn (2 Korintiërs 1:20). Gedoopt worden betekent: sterven met Christus én met Hem opstaan in een nieuw leven (Romeinen 6:4). In de doop worden we dankzij het verzoenende werk van Christus verbonden met de drie-enige God. Het sacrament van de doop is vóór alles vol van Gods beloften: een nieuw leven, vervulling met de Geest, vergeving van zonden, nieuwe gehoorzaamheid, godvrezend leven, een hemelse en dus hoopvolle toekomst. Dat alles belooft God ons in de doop. En de heilige Geest verzekert ons ervan dat Hij ons tot levende leden van Christus wil maken. Hij eigent ons toe wat wij in Christus hebben (zie Doopformulier).

Kerk | De kerk is het lichaam van Christus (1 Korintiërs 12:12-31). Hij is het Hoofd van de kerk (Efeziërs 1:22-23). De gemeente van Jezus Christus, het gezin van God, de tempel van de heilige Geest is bij uitstek de plek waar we genade ontvangen en genade leren uitdelen. Het is ook een pijler en fundament van de waarheid (1 Timoteüs 3:15). Daar wordt het geheim van de godsvrucht bewaard en doorgegeven: Christus (1 Timoteüs 3:16)!

Oftewel: gereformeerd zijn betekent: Christus centraal stellen, Christus *alleen* (solus Christus) en Christus *helemaal* (totus Christus). Voor een hernieuwde doordening van de gereformeerde identiteit kunnen we daarom met volle vrijmoedigheid onze insteek nemen bij Jezus Christus.

Een geur van Christus

De metafoor 'een geur van Christus' vinden we in 2 Korintiërs 2:14-17: *Maar God zij gedankt, die ons te allen tijde in Christus doet zegevieren en de reuk van zijn kennis allerwegen door ons verspreidt, want wij zijn voor God een geur van Christus onder hen, die gered worden, en onder hen, die verloren gaan; voor dezen een doodslucht ten dode, voor genen een levensgeur ten leven. En wie is tot zulk een taak bekwaam? Want wij zijn niet als zovelen, die winst maken uit het woord van God, maar wij spreken in Christus uit zuivere bedoelingen, ja, op gezag van God en voor Gods aangezicht.*

In dit bijbelgedeelte wordt de verkondiging van het evangelie van Christus door zijn dienaren beschreven:

- als het verspreiden van de reuk van de kennis van Christus (God zelf doet dit) en
- als het zijn van een geur van Christus
 - o voor God en
 - o onder hen die gered worden of verloren gaan.

Hierover is veel te zeggen, maar in het kader van dit verhaal volsta ik met het maken van een aantal opmerkingen:

1. Bij de woorden reuk en geur (osmè en euoodia) kunnen we denken aan de geur van mirre (Johannes 12:3), aan de lieflijke reuk van de offers uit het Oude Testament (Leviticus en Efeziërs 5:2), aan de geur van zalfolie waarmee mensen in het Oude Testament werden gezalfd .
2. Omdat geur bijbels gezien verbonden kan worden met zalven, komt het werk van de heilige Geest heel direct in beeld.
3. We zijn allereerst voor GóD een geur van Christus: God vindt het heerlijk dat zijn kinderen op aarde ruiken naar zijn Zoon. Hier komt ook de thematiek van aanbidding en lofprijzing in beeld.
4. Vervolgens zijn we een geur van Christus onder de mensen met wie we in contact komen. Voor wie gered worden is het een levensgeur. Voor wie verloren gaan is de geur van Christus een stank.

Een geurende school

Het bijbelse beeld van de geur of de reuk, toegepast in het kader van gereformeerde school zijn, brengt met zich mee dat er heel directe aandacht komt voor de sfeer (atmosfeer) op school. De gereformeerde identiteit zit niet allereerst in inhouden die onderwezen worden, ook niet in de normen en regels die op school gelden (wat snel tot een zekere mate van moralisme kan leiden) en ook niet in het correct toepassen van het toelatingsbeleid. Ook komt de persoon van de leerkacht veel sneller en directer in beeld: zij of hij is vóór alles degene die een geur van Christus mag verspreiden en vooral ook mag *zijn*.

Waarom herken je nu een school die gestempeld door de geur van Christus? Een eerste antwoord op die vraag wil ik geven met behulp van een drieslag die ik gevonden heb bij Jodocus van Lodenstein. Daarna wil ik ook nog een aantal meer praktische opmerkingen maken.

Leven, lieven, loven

Jodocus van Lodenstein was een gereformeerd predikant die leefde in de 17^e eeuw, het tijdperk van de Nadere Reformatie. Van hem is een bekend vers bewaard gebleven:

*Hoog, omhoog, het hart naar boven!
Hier beneden is het niet:*

*'t Ware leven, lieven, loven,
Is maar, daar men Jezus ziet.*

Een school waar je Jezus ziet, een school dus die geurt naar Christus, is een school die gekenmerkt door leven, lieven en loven.

Leven | Het gaat om een levendige, veelkleurige school, waar de Geest van leven en van creativiteit waait. Een school waar hartelijke blijdschap heerst omdat alle kinderen en alle leerkrachten anders zijn, allemaal uniek door God geschapen. Leven is in de bijbel altijd sprankelend, nooit grijs, nooit koekoek-eenzang, nooit dood, nooit saai. Een gereformeerde school in de naam van Jezus bruist van leven. Want Christus is het Leven (Johannes 14:6 en Kolossenzen 3:1-4)!

Lieven | Het gaat om een school die gestempeld wordt door een liefdevolle atmosfeer. Leerkrachten hebben de kinderen lief omdat ze geliefd zijn door Jezus (Johannes 15:9). Zo benaderen ze de kinderen altijd, ook als er sprake is van gedrag dat niet gewenst is. Op een gereformeerde school zijn de kinderen en de leerkrachten niet allereerst zondaars, maar door God geliefde mensen die in Christus al onze liefde waard zijn. Deze liefde is vrucht van de Geest (Galaten 5:22) en op z'n allermooist zichtbaar in het leven van Jezus.

Loven | Het gaat om een school waar aanbidding een belangrijke rol speelt. Het kennen van Christus verdiept zich vooral ook in de weg van lofprijzing en aanbidding. Het zingen op een gereformeerde school in de naam van Jezus beperkt zich dan ook niet tot het leren van een Psalm of een ander lied, maar neemt een onmisbare plek in in het leven op school. Er wordt veel tijd voor genomen. Want vervulling met de Geest van Jezus leidt tot het zingen van lofzangen en geestelijke liederen (Efeziërs 5:18-21). Een school waar veel wordt gezongen tot eer van God is een school waar het leven en de liefde van Christus steeds meer zal opbloeien.

In de praktijk

In het laatste onderdeel van dit verhaal wil ik nog wat dichterbij naar de praktijk toegaan. Ik geef geen afgeronde overwegingen, maar denk hardop na over de vraag wat het praktisch voor een gereformeerde school kan betekenen om in de naam van Jezus samen te leven, onderwijs te geven en met elkaar om te gaan.

1. Een gereformeerde school in de naam van Jezus wordt gekenmerkt door veiligheid, transparantie en eerlijkheid. Want in Christus vinden we ook de moed om ons kwetsbaar op te stellen, om zwak te zijn, om niet op onszelf en onze eigen vaardigheden te vertrouwen maar volledig op Jezus en de kracht en wijsheid van zijn Geest, om fouten toe te geven, om vergeving te vragen, om recht door zee te zijn, om helder en tegelijk barmhartig te zijn. Kortom: op een gereformeerde school in de naam van Jezus spellen en beleven we dag in dag uit wat het betekent om van genade te leven en om die genade aan elkaar uit te delen.
2. Op een gereformeerde school in de naam van Jezus worden alle kinderen gezien als unieke schepselen van God. Ze mogen er allemaal zijn in hun eigenheid, met hun eigen gaven. Sterker nog: van elk kind mogen we om Jezus'wil zeggen: 'Jij bent een nieuwe schepping in Christus'.
3. Op een gereformeerde school in de naam van Jezus is de belangrijkste doelstelling: kinderen helpen om zich door Christus geliefd te weten en om steeds meer op Jezus te gaan lijken.
4. Rondom een gereformeerde school in de naam van Jezus staan ouders die regelmatig samen bidden voor de school, voor de leerkrachten en voor de klassen. Dit aanhoudende gebed heeft een plaats in het besef dat er een geestelijke strijd gaande is, die juist ook op een school waar Jezus aanbeden wordt concreet gestalte zal krijgen.

5. Het bijbelonderwijs op een gereformeerde school in de naam van Jezus heeft als doel: dat de kinderen Christus leren kennen. Hij is het die in het gewaad van de Schriften naar ons toekomt. Naar Hem verwijzen alle geschiedenissen en beelden uit het Oude Testament. In Hem openbaart God Zich volledig. Als we God als Vader willen leren kennen, moeten we bij Jezus zijn.
6. Een gereformeerde school in de naam van Jezus is bij uitstek de plek waar kinderen kunnen leren wat het verschil is tussen religie (geloven beleven en vormgeven als het vervullen van godsdienstige plichten) en relatie (geloven beleven en vormgeven als een vertrouwelijke, persoonlijke en intieme relatie met Jezus Christus, die je Verlosser en Heer is).
7. Een gereformeerde school in de naam van Jezus is een school die zich heel nauw verbonden weet met kerk en gezin (de triangelgedachte). Op alle drie de plaatsen gaat het om hetzelfde: leren leven met Christus. *Kijken* naar Hem resulteert in *lijken* op Hem.
8. Op een gereformeerde school in de naam van Jezus steekt het onderwijsteam veel tijd in het samen leren kennen van Christus door intensief samen om te gaan met het Woord van God. Het team vormt een 'kleine groep' die regelmatig samenkomt voor bijbelstudie, **bidden**, **belijden** van zonden en **bemoediging** (de 4 B's).
9. Op een gereformeerde school in de naam van Jezus staat, als het gaat om het groeien in gehoorzaamheid, niet allereerst de Wet van God (de Tien Geboden) centraal maar de vrucht van de Geest: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing (Galaten 5:22). Deze negenvoudige vrucht was en is volmaakt zichtbaar in het leven van Christus.

Geuren naar Christus

Het gereformeerde onderwijs wordt gekleurd door mensen. Het spreken over 'gereformeerde identiteit' kan abstract worden als we dat vergeten. Het gaat erom dat alle mensen die bij dit onderwijs betrokken zijn (als leerkracht, als leerling of als ouder) beseffen waar het in het leven ten diepste om gaat: Christus kennen (Filippenzen 3:8). De mate waarin we Hem kennen (in zijn genade, liefde, aanvaarding, vergeving, heiligheid, gehoorzaamheid, glorie en overgave) is beslissend voor de spirituele identiteit van een gereformeerde school. Een school die geurt naar Christus zal een school zijn waar een liefdevolle en open sfeer heerst. Het zal een school zijn met uitstraling!